

Rome door het vuur verwoest! riep Valeria (Blz. 399).

— Paula, sprak hij, wees indachtig, dat gij de vrouw eens opperhoofds zijt, en uit het paleis der wolken, hetwelk mijn broeder nu bewoont, hij op u neerziet; gedoog niet dat hij zich voor der helden aanschijn over u te schamen hebbe.

— Ik zal trachten zijner waardig te zijn, antwoordde de moeder.

— Wat u betreft, kind, vervolgde de grijsaard, zich tot Plantinus wendende, binnen weinige uren zult gij wellicht als een telg van

den moederstam afgerukt in een Romeinsch paleis gaan verkwijnen: doch gedenk steeds dat Armorika uw vaderland is, en voor de Romeinen uwe geboortegrond betraden, de Kelten, welke zij nu in ketenen hebben geklonken, vrij en gelukkig in hunne wouden leefden.

Blijf dan onzen overwinnaars een onverzoenlijken haat toedragen, en wanneer het onzen goden mocht behagen de zon der vrijheid voor ons vaderland te laten opgaan, toon

dan dien verdrukkers dat wij ook der oppermacht waardig zijn; want even als zij kunnen wij onze vijanden folteren.

Indien ooit bij het zicht eens vijands gij een gevoel van medelijden in uw hart voelt opwellen, raadpleeg dan de stem uws gewetens, en zij zal u toeroepen dat de Armorkaan, bij gebrek aan eene andere erfenis, zijne kinderen de wraak naliet.

De vonken, die Plantinus' oog ontschoten, getuigden, beter dan de schoonste woorden, dat hij deze raadgevingen stipt zou nakomen. Marcus, de edele en moedige grijsaard, doch wiens godsdienst geene vergiffenis kende, scheen over de gevoelens, die hij in des kinds hart kwam op te wekken, voldaan en zijne handen zegenend boven Plantinus hoofd verheffende, sprak hij tot dezès moeder:

— Paula, gij hoeft voor uw zoon niet bevreesd te zijn; zijn hart bevat reeds de noodige kracht om de smarten des levens te doorworstelen zonder in dien strijd te bezwijken.

Het wateruurwerk, dat op den voorgevel van Castor's tempel prijkte, duidde nu elf uur aan; het was het oogenblik, op hetwelk de menigte zich in alle richtingen over het Forum zou verspreiden; de slavenmakelaar legde zijne slaven de stilzwijgendheid op.

Paula drong dichtër bij Marcus en poogde haar zoon nauwer nog aan zich te brengen; zij voelde zich, aldus tusschen liefde en medelijden geplaatst, eenigerwijze als gesterkt.

Plantinus drukte de hand zijner moeder aan zijn hart en wierp haar een blik toe, waarin liefde en toegenegenheid zich met mannelijke stoutmoedigheid paarden.

De nieuwsgierigen kwamen zich allens rondom de stellagen scharen, die men op verscheidene punten des Forums had opgeslagen en door de slaven waren bezet.

De slavenhandelaars, een wijse in de hand, en voor hunne levende koopwaar op en neer wandelende, wedijverden om door schaamteloos gezwets de aandacht der koopers op te wekken.

— Komt tot mij, edele medeburgers, kreet deze die Paula en haar zoon aangekocht had, niet eene mijner ambtbroeders kan u slaven

aanbieden met zulke wonderlijke eigenschappen, begaafd als deze welke ik de eer heb u voor te stellen. Het is u allen bekend dat ik sinds jaren voor de voortreffelijkheid mijner waren bekend sta.

Ziet veeleer, vervolgde hij op een Armorkaan wijzende, die zich door zijn kloeken lichaamsbouw en de beradenheid zijner houding deed onderscheiden, waar treft gij ooit sterker en schooner mensch aan? Zou hij niet vrij voor een Hercuul kunnen doorgaan?

Welnu Romeinen, gelooft mij op mijn woord, want niets noopt mij met valschheden om te springen. Deze slaaf, wiens lichamelijke kracht in zoo hooge mate uwe bewondering opwekt, is nog duizendmaal kostelijker door zijne eerlijkheid, zijne behendigheid, zijne matigheid en de onderdanigheid aan de bevelen zijner meesters.

Wie uwer zou zich niet eene geringe derving willen getroosten om in het bezit van een zoo zeldzamen schat te komen?

In hoe talrijker drommen de toeschouwers zich omheen zijne stellage kwamen verdringen, in hoe schaamtelooser gepoeh de makelaar zijne koopwaar aanprees.

Die *menschenkoopman*, wiens gemeene trekken het levende beeld der dierlijkste ondeugden weergaven, scheen daar als geplaatst te zijn om beter nog de schoonheid der Keltèn, wier gelaat niets dan edele en ernstige gevoelens uitdrukte, te doen uitschijnen.

Reeds waren verscheidene koopen gesloten, verscheidene wezens, die zich de innigste liefde toedroegen, gewelddadig van elkander gescheiden.

Meer dan een grijsaard had een zoon, den steun zijns ouden dags zien vertrekken, meer dan een kind zijne moeder van zijne zijde zien wegrukken, en allen nochtans waren der belofte gestand gebleven den Romeinen hunne droefheid te verbergen; men smoorde een klacht, men wischte in het verdoken een traan uit het oog, telkens dat men een vriend door de menigte heen zag dringen en in het verschiet verdwijnen; en kwam soms de moeder eener moeder bij het afscheiden haars kinds te falen, men stelde zich ijlings voor haar, op-

dat haar snikken niet tot het oor des verdruk-
kers kwame.

Niets van deze hartverscheurende tooneelen
was aan Paula's oog ontgaan.

Elke slag, die hare landgenooten trof,
scheen aan haar hart eene nieuwe wonde toe
te brengen, maar telkens dat haar moed aan
het wankelen ging, vestigde zij haar blik op
Marcus, en bij het zien van dezès koelbloedig-
heid zonk haar als een nieuw leven in den
verkropten boezem.

Gedurende enkele stonden echter werd het
hart der rampzalige vrouw als van zoete hoop
en innige vreugde overgoten: eene moeder
kwam met haar kind door een en denzelfden
persoon aangekocht te worden! Doch weldra
greep de smart haar opnieuw aan: hoevele
kinderen ontrukt!

Nog slechts een tiental Armorikanen, Mar-
cus, Paula, Plantinus erin begrepen, bleven
over, wanneer de blik van een vrijgemaakten
slaaf zich met eene merkbare aandacht op het
kind vestigde.

De slavenmeester, die alles begluurde wat
omheen zijne stellage omging, trad spoedig op
Marcus toe en met zijn wisje des kinds schou-
der aanrakende:

— Zie mij dat eens goed aan, edele Ro-
mein, sprak hij, zich tot den kooper wenden-
de; zou men niet wanen dat die kloeke en
sterke knaap reeds zijn vijftiende jaar voorbij
is? En echter kan ik u stellig verzekeren dat
hij pas zijn negende jaar heeft bereikt; oor-
deel dus wat hij eens zal wezen. Voorwaar
deze Amorikanen behooren tot een wonder-
ras!

Er voerde Paula eene rilling door de leden,
wanneer zij het stokje des slavenmakelaars op
haar zoon zag neerkomen.

Wat Plantinus betrof, deze liet geene de
minste vrees blijken tijdens het langdurig on-
derzoek waaraan de kooper hem onderwierp.

Na vermoedelijk de overtuiging bekomen te
hebben dat de knaap hem dan ook dienstig
kon zijn, stelde hij eindelijk de koopsom op
drie honderd sesterceen in. Eenige liefhebbers

joegen dezen koopprijs weldra tot vier hon-
derd sesterceen op.

De Romein, die het hoogste opbod had ge-
daan, beklom nu de stellage, naderde tot den
man die voor zich op eene tafel koperen weeg-
schalen had staan, en een aas ter hand ne-
mende, wierp hij ze in de weegschaal onder
het uitspreken der volgende woorden:

— Ik verklaar dat volgens het recht der
Quirites, deze knaap mij toebehoort en ik
hem met deze munt heb aangekocht.

Het gerammel des geldstuks in de koperen
weegschaal, klonk Paula als een doodvonnis
in de ooren; dit geluid was immers het vertrek
van elk harer landgenooten voorafgegaan.

Bij het zien der bleeke kleur die eensklaps
de wangen zijner moeder overtoog, greep
eene schielijke ontsteltenis Plantinus aan,
doch een blik van Marcus was voldoende om
hem zijne koelbloedigheid terug doen te win-
nen.

De grijze priester neigde zich tot Paula en
fluisterde haar eenige woorden in 't oor.

De rampzalige moeder richtte terstond het
hoofd weer op en nam hare vorige houding
aan.

Dit tooneel had slechts eene stonde ge-
duurd en kon derhalve door den Romein niet
zijn opgemerkt geworden.

Zoo althans scheen Marcus erover te den-
ken, want zijn blik, waaruit de diepste ver-
achting straalde, bleef beweegloos op het Ro-
meinsche volk rusten.

De slavenmeester kwam Plantinus wegha-
len om hem den slaven des Romeinschen
koopers, die beneden de stellage op hun nieu-
wen makker wachtten, over te leveren.

Een woest gebaar scheidde het kind van
zijne moeder en de ongelukkige vond zelfs niet
den tijd haar zoon een laatsten zoen op het
voorhoofd te drukken.

— Tot wederziens, moeder, sprak Planti-
nus, onze scheiding zal, verhoop ik, niet van
langen duur zijn, want ik vertrouw op mijne
krachten en mijn geduld. Tot wederziens,
Marcus.

— Vaarwel! antwoordde deze, hem met de hand groetend.

En zijn arm bleef geruimen tijd beweegloos

tot den knaap uitgestrekt, want hij verborg aan het nieuwsgierige volk het bleeke gelaat van Paula.

HOOFDSTUK LV

IN SLAVERNIJ

De vrijgemaakte slaaf, die Plantinus aangeworven had, was opzichter van een der vermogendste jonge patriciers der stad Rome.

Claudius Corninus was slechts weinige jaren geleden een erfdeel van honderd millioen sesterce (*) te beurt gevallen. Deze aanzienlijke som had hij echter reeds grootendeels verspild. Ook werd zijn paleis als een der prachtigste van den Coeliusberg beschouwd.

De vloeren waren er met Carystemarmer belegd, de zuilen uit brons gegoten, de standbeelden uit ivoor gesneden en de baden uit porfier gehouwen.

Men trof er evenveel eetzaal, of *triclinium*, als jaargetijden aan.

De rustbedden dier zaal waren vervaardigd uit welriekend hout met zilver belegd; de kussens, met zwanendons gevuld, lagen onder Babylonische zijden overtreksels geborgen.

De wanden waren met attalische stoffen bekleed; kostbare purperen met gouddraad doorweven draperijen daalden in sierlijke plooien over de bankettafels neer.

Wanneer de opzichter, door het kind gevolgd, dit prachtige paleis had bereikt, klopte hij aan eene bronzen deur aan; de *ostiarius* of portier kwam uit zijne loge, waar hij naast een wachthond vastgeketend lag, te voorschijn en opende dienstvaardig de deur. Plantinus' leider liet den *Carthager* ontbieden.

De *Carthager* was de taalman, gelast zich door de twee honderd slaven van Corvinus te doen verstaan.

Vooraleer in slavernij gevoerd te worden had hij op al de zeeën, door de schepen zijner natie doorkruist, rondgezwalpt, en hierdoor

de meeste talen der zeevarende volkeren aangeleerd.

De opzichter leverde hem den jongen Kelt over, ten einde deze het slavenkleed te laten aantrekken en hem het noodige onderricht te geven.

De *Carthager* bracht Plantinus naar der slaven verblijfplaats.

— Heeft iemand u soms met uwe nieuwe plichten reeds bekend gemaakt? vroeg hem deze.

— Nooit ontving ik onderricht dan van vrije lieden, klonk des knaaps koele antwoord.

De taalman glimlachte even.

— In u herkent men wel dadelijk den zoon dier Galliërs, die enkel den val des hemels schijnen te duchten, spotte hij. Edoch, indien gij u van mijnentwege een raad liet welgevalen, zou ik echter u waarschuwen u ook wel eenigszins voor de zweep in acht te nemen. En nu allereerst zult gij vernemen dat in uwe hoedanigheid van slaaf gij hier niet meer als een *mens*, maar nog enkel als *iets* beschouwd wordt; uw meester mag naar welbehagen en zonder dat gij er eenigszins oorzaak toe geeft u in de boeien klinken, tot zijn vermaak laten geeselen, of zooals Vidius Pollio, in zijne vijvers werpen om zijnen moerale tot voedsel te strekken.

— Dat hij zijn recht uitoefene, antwoordde Plantinus onbeschroomd.

— Corvinus is niet kwaadaardig, vervolgde de *Cathager*; hij is een der bevallige jonkers Romes, wiens bijzonderste bezigheid hierin bestaat zijn vermogen door verbazende verkwistingen te verspillen. Zijne slaapstede verlaat hij gewoonlijk nooit voor vier uur des namiddags, dan levert hij zich aan zijn vertrouwelingen over, die hem de haren met reuk-

(*) Meer dan twintig millioen frank.

water begieten; de wangen met rood salpeterschuim inwrijven en de kin met *psilotrum* bestrijken, ten einde hem den baard te doen uitvallen. Honderd vijftig slaven zijn hier uitsluitelijk tot den dienst zijns persoons aangesteld, en allen oefenen eene verschillende bediening uit.

— En welk ambt zal ik waar te nemen hebben? vroeg de knaap.

— Des meesters rijtuigen besturen zal uwe bediening wezen, antwoordde de taalman. Volg mij nu; ik zal u eens uw rijk laten doorzien.

En hij leidde de knaap naar het wagenhuis, waar hij hem de verschillende rijtuigen, die zich daar bevonden, liet bezichtigen.

— Ziehier eerst, sprak hij, de *petorita* of vierwielige wagens, nagebootst van de Germanen en dienende tot vervoer van den voorraad of der slaven; verder treft gij de *cavini* of overdekte koetsen aan, welke bij regenachtig of guur weder door den meester gebruikt worden. De lichte rijtuigen met ivoor, schelpwerk en zilver ingelegd, die zich rechts bevinden, en den naam van *rhedæ* dragen, dienen Corvinus tot zijne gewone wandelingen.

Links bemerkt gij de draagstoelen, met Perzische tapijten en purperen gordijnen behangen.

Plantinus stond verbluft over zooveel pracht. Zijn gezel bracht hem vervolgens naar de paardenstallen, wier vloeren met platten daksteen belegd en wier ruiven uit Lunamarmer gebeiteld waren.

— De muildieren, zoo vervolgde de taalman, daar naast elkander gerangschikt, worden voor de rijtuigen van Corvinus gespannen; de numedische slaven, die Claudius' rijtuig vergezellen, wanneer deze zich in het openbaar vertoont, bestijgen de zestig paardenginds gestald. Nu gij met de plaatsen bekend zijt, zal ik u aan den stalopzichter voorstellen, opdat hij u zijne bevelen mededeelde.

Plantinus volgde den *Carthager*, die hem tot den slaaf leidde, belast met het toezicht der equipages. Deze gaf hem te kennen wat van hem vereischt werd, en de taalman bracht den knaap zijne woorden over.

— En nu, zoo voleindigde hij zijne uitlegingen, hoef ik u nog eene enkele aanbeveling te maken. Als wanneer gij de Latijnsche taal zult machtig zijn, wacht u dan wel ooit in tegenwoordigheid des meesters het stilzwijgen te verbreken, want hij is zoo grootsch ten opzichte zijner slaven dat hij nooit gewaardigd hun het woord toe te sturen. Wanneer hij hun iets heeft te bevelen, zoo geschiedt het steeds door teekens of soms nog door eenige regelen op zijn zakboekje neer te schrijven. Gij kunt nu uw *diarum* of dagelijks voedsel gaan gebruiken en vervolgens u aan het werk begeven.

Hetgeen Plantinus daar al kwam te hooren en te zien, scheen hem zoo wonderbaar toe, dat zijne smart erdoor zoo niet gansch verdreven, dan toch grootelijks gestelpt werd.

Doch hij keek nog anders op, toen hij Claudius Corvinus in zijne purperen toga gehuld, de haren met cinnamombalsem bestreken, de armen met puimsteen gepolijst en beladen met kostbare ringen, van diamanten en andere edelgesteenten fonkelde, in gezelschap zijner beschermelingen, door, door fluitspeelders en Sallische priesters voorafgegaan, zich ter wandeling zag begeven.

Nooit had hij zich een gedacht van dusdanige pracht kunnen vormen.

En werkelijk, destijds leidden de Romeinsche patriciers een zoo weelderig leven, dat hunne paleizen veeleer aan de hoven der machtigste Aziatische vorsten, dan wel aan burgerwoningen geleken.

De stem der zangers weergalmde er tot diep in den nacht, de marmeren vloeren lagen er steeds bestroeid met kronen van Pestumrozen door de genoodigden achtergelaten, en uit de half geopende kelderluiken steeg gedurig de geur van allerlei fijne spijsen, die men aan 't bereiden was, op.

Elken morgen verdrongen zich in zijne voorzalen tal van beschermelingen, die er zich aanboden om de *sportula* of dagelijksche gift van honderd quadranen te erlangen, som door welke de meester hunne stemmen voor de verkiezingen der magistratuur wist te winnen.

Hij gewaardigde zich soms aan deze

schuimloopende vleiers te vertoonen, en traag door hunne rijen heenwandele, neigde hij dan het hoofd tot den slaafnaamopgever, die hem den naam van elk zijner gasten zacht in het oor fluisterde.

Het overige van den dag bracht hij met wandelen door, dan eens te voet onder den gewelfden zuilengang des Forums, dan weer in rijtuig langs den Apiaanschen weg.

's Avonds onthaalde hij zijne vrienden op een feestmaal en schier altijd begon het daglicht de oosterkimme te kleuren, vooraleer zij erop bedacht waren den disch te verlaten.

Claudius Corvinus' tafel stond geheel Rome door voor de keurigheid harer gerechten bekend.

Hij maakte deel dier vereeniging van smulders, welke openbare prijzen hadden uitgelooft aan hen, die nieuwe gerechten zouden verzinnen.

Zijn kok, welke hij voor den ongehoorden prijs van twee honderd duizend sesterce had aangekocht, was dezelfde wien de vermaarde lekkerbek Apicius eene zilveren kroon schonk, als aan den man die het meest tot het voordeel der Republiek had bijgedragen!

Ook bleef Corvinus' *triclinium* nooit onbezet; de edelste geslachten, de hoogste magistratuur van Rome waren er steeds door het puik harer leden vertegenwoordigd.

De verwondering, welke in het begin deze nieuwe levenswijze bij Plantinus gewis moest opwekken, week weldra voor de diepste verachting.

Naar de eenvoudige, doch strenge gebruiken zijner natie opgevoed, en gewoon van zijne teederste jeugd af, al wat niet tot de kracht en de wijsheid des mensch kon bijdragen te versmaden, wendde hij met afkeer zijne blikken van dezen doelloozen en verderfelijken praal af en dacht met treurig gemoed aan Armorika, zijn geliefde vaderland.

De gedachte aan zijne moeder wilde maar van hem niet wijken; zij was immers het

eenigste wezen, dat hij beminde en hetwelk hem nog aan deze aarde vastkluisterde.

Nog steeds bleef hij de hoop koesteren zijne navorschingen om de woning van Paula's meesters te ontdekken, met goeden uitslag bekrond te zien.

Doch wat al hinderpalen zou hij niet te overkomen hebben, vooraleer hierin te slagen.

Vooreerst diende hij zich in der Romeinen taal te kunnen uitdrukken.

Hij legde zich dus met eene ongemeene vlijt op het aanleeren van het Latijn toe.

Ongelukkig genoeg wilde zijn tongval, naar de ruwe uitdrukkingen der Keltische spraak gevormd, zich niet naar den zachteren klank der Latijnsche spreekwijze buigen.

De woorden zijner vijanden taal wilden hem niet in het brein blijven; zijne vaderlandsche instincten schenen als in opstand te komen tegen het aanleeren der taal van zijne verdrukkens.

Edoch, daar hij begaafd was met een stalen wil tegen welken niets was bestand, wist hij weldra dezen afkeer te bedwingen, en slechts enkele maanden waren verlopen of reeds kon Plantinus de hem toegesproken woorden vatten en beantwoorden.

Nu meende hij zijne navorschingen te kunnen aanvangen; doch weldra bleek het dat, om deze tot welgelukken te brengen, hij over te luttel vrijen tijd kon beschikken.

Zijn tijd behoorde immers zijn meester en ternauwernood genoot hij een paar uren vrijheid daags.

Maanden verliepen op maanden, en nog steeds bleef hij met het lot zijner moeder onbekend.

Ten prooi aan de diepste smart en gansch moedeloos, overwoog de knaap wat hij nu best zou aanwenden om zijn doel te bereiken, wanneer hem een voorval verraste, welk aan zijne gedachten een gansch anderen loop kwam geven.

HOOFDSTUK LVI

PLANTINUS IN SLAVENDIENST

Een avond, dat Plantinus op den drempel van het wagenhuis gezeten, mistroostig aan het verleden dacht, kwamen eensklaps luidruchtige vreugdekreten hem uit zijne droevige mijmering opwekken.

Een Germaan, wiens vlijt en matigheid hij meermaals had opgemerkt, trad met glad geschoren schedel uit der slaven woning, door zijne makkers omgeven die hem allerlei gelukwensen toestuurd.

Allen wendden hunne stappen naar het hoofdgebouw door den meester betrokken.

— Wat is er ginds gaande? vroeg Plantinus met verwondering.

— Men bereidt zich tot des Germaans vrijmaking over te gaan, antwoordde hem de taalman.

— Hoe zoo! Kan een slaaf dan ooit zijne vrijheid erlangen? kreet de jonge Kelt.

— Gewis, mits hij deze afkoopt.

— En waar zich hiertoe het noodige geld verschaft?

— Neem enkel een voorbeeld aan dien barbaar. Sinds drie jaar gebruikt hij slechts een maaltijd daags, ten einde een gedeelte zijns *diarium's* te kunnen verkoopen. Op die wijze is hij erin geslaagd, stuiver voor stuiver een aardig sommetje over te leggen dat tot twee duizend sesterce belooft, en hij nu tot zijne vrijkoop gaat besteden.

Terwijl de taalman den knaap dit al mededeelde, was de Germaan het *triclinium*, waar Corvinus met den landvoogd ten disch gezeten was, binnengetreten.

De andere slaven hielden op den drempel der deur stil.

Plantinus sloot zich bij hen aan, ten einde getuige te zijn van hetgeen ging gebeuren.

De Germaan naderde eerst tot zijn meester die, hem de hand op het hoofd leggende, sprak:

— Ik wil dat deze man vrij weze, en de rechten van Romeinschen burger geniete.

Hierop raakte een bijbundeldrager, die zich aan des landvoogds zijde bevond, drie maal den schouder van den slaaf aan met zijn bundel.

Vervolgens vatte Corvinus hem bij den arm, deed hem even omdraaien en hem een lichten kaakslag toebrengende:

— Ga dus, sprak hij lachend, en gedenk dat wanneer ik geruïneerd ben, gij mij als vrijgemaakte slaaf een jaarlijksch kostgeld verschuldigd zijt.

De Germaan verwijderde zich en de slaven leidden hem tot afscheid naar den nabijgelegen kroeg.

Het gebeurde deed een nieuw licht voor Plantinus' oogen opgaan en hij voelde de hoop in zijn boezem herleven.

Tot alsdan was hij enkel erop bedacht geweest zijne moeder op te zoeken, en in deze vereeniging eene wederzijdsche leniging aan hunne smart te vinden; doch de gedachte dat beiden wellicht nog eenmaal de vrijheid zouden genieten, deed hem van vreugde schier bezwijken.

Met dien krachtigen wil, zijne landgenooten eigen, besloot de jonge Kelt onverwijld tot hunne verlossing te werken, zonder echter zijne naspeuringen te staken.

Hij ontveinsde zich niet dat het doel naar welk hij streefde langdurig om bereiken zou zijn en met groote bezwaren gepaard gaan; doch van kindsbeen af was taai geduld eene zijner bijzonderste hoedanigheden geweest en hem was niet onbekend dat wie aanhoudt, onfeilbaar overwint.

Hij begon dus met op zijn voedsel af te houden al wat hij niet stipt tot het behouden zijner krachten noodig achtte; voor enkele sesterce stemde hij erin toe, gedeeltelijk den arbeid der andere slaven, even als hij tot den

dienst der equipages gebruikt, te verrichten; zijne nachten besteedde hij tot het vervaardigen van Armorikaansche wapens, welke hij vervolgens den liefhebbers te koop aanbood.

Intusschen was de zomer aangebroken, en daar zijn meester het schoone jaargetijde op zijne villa van Bajea overbracht en zich derwaarts door zijne slaven deed vergezellen, zoo zag Plantinus zich genoodzaakt van alle verdere onderzoekingen naar de verblijfplaats zijner moeder af te zien.

Dewijl Claudius Corvinus in zijn draagstoel gezeten, op de schouders zijner slaven werd vervoerd, ging de reis slechts traagzaam voort.

Claudius die, en wellicht had hij menige reden ertoe, de gasthoven duchtte, had op den te volgen weg verscheidene *diversoriola* of rustplaatsen laten opslaan.

Eindelijk bereikte men zijn luthuis, dat in pracht voor zijn paleis van den Coeliusberg niet hoefde onder te doen.

Met smart had Plantinus Rome verlaten, doch weldra vroeg hij zich af, of hij zich niet veeleer diende erin te verheugen.

Daar zijn meester zich gedwongen zag er eene eenvoudige levenswijze te leiden, genoten zijne slaven eene grootere vrijheid.

Boven de hulpmiddelen, welke hij zich reeds had weten te verschaffen, vond hij hier nog de gelegenheid, tegen betaling, een tui-
nier in zijn arbeid behulpzaam te wezen.

Aldus groeiden zijne spaaroordjes van lieverlede aan.

Elken avond mocht hij het genoegen smaken zijn schat te overzien, en de deniers, quadrans, assen en sestercenten met zoovele moeite bijeengezameld te tellen en te hertellen! Hij liet zijn geld klingelen en dit gerammel baarde hem evenveel vreugde als den vrek het beschouwen zijner goudhoopjes.

Bij ieder munstukje dat hij in het aarden potje, waarin zijne spaarpenningen weggeborgen lagen, hoorde neervallen, meende hij een schakel der keten, die hem en zijne moeder in de slavernij gekluisterd hield, te hooren lospringen.

De door Plantinus aangenomen werkzame

gewoonten, beletten hem aan het gepraat en de uitspattingen zijner gezellen deel te nemen.

Ook, ofschoon genoodzaakt in hun midden te leven, was hij hun teenemaal vreemd gebleven.

Een enkel slaaf scheen hem niet ongenegen te zijn, ja, zelfs in zijn streven belang te stellen.

Het was een Armeniaan met zacht en deftig voorkomen, die door zijne makkers om zijne gelatenheid steeds bespot werd.

Nafel, zoo noemde hij zich, was het overschrijven der handschriften, waarmede Corvinus zijne boekverzameling verrijkte, opgedragen.

Hij bezat grondige en veelvoudige kennis, ofschoon zijn nederig en verlegen uiterlijk hem voor den eenvoudigsten mensch zou doen doorgaan hebben.

De verheven en moeilijkste volzinnen der Grieksche wijsgeeren, redenaars en dichters kon hij zonder zelfs eens te weifelen uit het hoofd opzeggen, doch wat meest zijne aandacht boeide, waren eenige werken van schier onbekende Joodsche schrijvers, welke hij voor zijn eigen gebruik had overgeschreven en gedurig overlas.

Het lankmoedig geduld en de volhardende werkzaamheid van Plantinus hadden hem getroffen; hij poogde des jongelings vertrouwen te winnen, doch deze stoorde zich in den beginne niet aan de vriendschapsbetuigingen des ouderlings.

Nafel gaf echter den moed niet op en eindigde dan ook met door zijne zachtmoedigheid den knaap aan zich te hechten.

Deze vertrouwde hem zijne plannen toe.

Een treurige glimlach kwam om des Armeniaans lippen spelen.

— Gij waant dus dat ik nooit erin zal slagen ons beiden vrij te koopen? vroeg het kind eenigszins beangst.

— Dit meen ik niet: doch wat zal die vrijheid u baten? De hoop in Armorika terug te keeren, hoeft gij niet langer te koesteren; nooit zou uw moeder dit gedoogen.

Hier te Rome zoudt gij onder het begevensrecht van Corvinus staan, en, kwam hij ooit

tot armoede te verzinken, dan zoudt ge hem bovendien een lijfrente verschuldigd zijn.

Naar luid der wet is hij uw erfgenaam en mag derhalve aanspraak maken op de helft uwer goederen: en kwaamt gij ooit hem eenige reden tot misnoegen te geven, dan kent die zelfde wet hem het recht toe u op twintig mijlen van Rome, op de kusten van Campanië te verbannen.

Ziedaar welke vrijheid een vrijgelatene hier geniet; hij blijft steeds een slaaf, doch wiens keten men enkel heeft verlengd.

— Dit doet er weinig toe, sprak Plantinus, dan toch zal ik met mijne moeder kunnen verblijven; met haar zal ik over het vaderland spreken en in afwachting dat betere tijden aanbreken mij tot den strijd bereiden.

— Dus wilt gij uw leven aan de wraaklust toewijden?

— Juist! en de goden van Armorika zullen niet gedoogen dat ik in mijne hoop teleur gesteld worde, sprak de knaap met doffe stem. Onze priesters hebben het gezegd: de stond zal dagen waarop elke wees het graf zijns vaders met 's vijands bloed zal begieten. De plaats, waar mijn vader het hoofd ter eeuwige rust neerlegde, is mij bekend, Nafel, en in rooder kleuren dan de mantels, waarin zich nu onze verdrukkers hullen, zal zijn grafheuvel geverfd worden.

Zoo sprekende zwaaide de jonge Kelt dreigend den arm, als hield hij reeds het zwaard in de vuist geklemd.

Nafel meende hem te antwoorden, doch hij bezon zich eensklaps:

— Die dag komt nooit! morde hij; kind, zoolang gij op uwe eigene krachten blijft steunen, zult gij de waarheid dezer woorden niet beseffen.

En zich in zijn mantel wikkende, verwijderde hij zich met gebogen hoofd en saamgevouwen handen.

Plantinus had zich weldra door de stiptheid, met dewelke hij zijne plichten betrachtte, doen opmerken.

Daar hij al spoedig de onmogelijkheid had ingezien weerstand te bieden, schikte hij zich dan ook gereedelijk in zijn lot en het besluit

kwam bij hem op in alles de wenschen zijner meesters te voorkomen.

Door dusdanige handelwijze had hij menige berisping en kastijding, wat zijn toestand nog ondraaglijker hadde gemaakt, ontgaan, en zijne gehoorzaamheid kreeg hierdoor veeleer het voorkomen eener vrijwillige onderwerping.

Deze welwillendheid had hem de gunsten van den opzichter verworven, en de geleider der *rhedæ* gestorven zijnde, werd Plantinus tot zijn opvolger aangesteld.

Corvinus had enkel Rome uit verveling verlaten; de feesten, de pracht en het gewoel moede, had hij gedacht in de verandering van levenswijze, eenige afleiding te vinden.

Zelfs had hij een toen onder de rijke klas heerschend gebruik willen aanemen, door in zijne prachtige villa, eene dezer kamertjes met matten bekleed, schier zonder meubels bezet en welke men met den naam van armenwoningen bestempelde, te doen inrichten.

Verscheidene achtereenvolgende dagen had hij in gezelschap van een enkelen slaaf zich erin opgehouden, tot eenig voedsel rauwe erwten en radijzen, welke men in ruwe aarden schotels opdiende, gebruikende.

Doch deze al te matige levenswijze verveelde hem weldra niet weinig.

De eenzaamheid van dit landelijk leven deed hem spoedig het gewoel der stad betreuren, en aan de vermaken van het buitenleven door de dichters zoo hoog opgehemeld vaarwel zeggende, gaf hij het bevel tot den terugtocht naar Rome nog vooraleer het koude jaargetijde was aangebroken.

Plantinus' nieuwe bediening noodzaakte hem dagelijks zijn meester buiten de stad ter wandeling te vergezellen.

De Appiaansche baan met hare prachtige praalgraven, hare sierlijk gesnoeide boomen en hare standbeelden was destijds de vergaderplaats der beschaafde wereld.

Men trof er de bevalligste, rijkste en pronkzuchtigste jonkvrouwen aan; de raadsheeren door hunne verklikkingen verrijkt, de erfenisinpalmers, de vrijgelaten slaven, nu 's keizers gunstelingen, de afstammelingen dezer rid-

ders, wier verwijfdheid den naam onteerde van *trossules*, door hunne vaderen om den moed, dien zij aan den dag legden bij het veroveren der stad Trossila, in Etrurië, verworven, verdrongen elkander op deze baan.

Op zekeren dag dat Plantinus als naar gewoonte zijns meesters rijtuig mendde, kwam eensklaps eene belemmering op den weg de vaart der Numidiërs stuiten.

Het was de vermaarde matrone Metella, die daar juist voorbijkwam, voorafgegaan en gevolgd door een gansche heir van slaven en slavinnen.

Zij lag uitgestrekt in haar draagstoel, de linkerarm rustend op een prachtig kussen, het hoofd bedekt met een sluier van zoo lichte gaas dat het minste windje dreigde hem in het hemelruim mee te voeren, de pekwarte haarlokken met goud en kostbare paarden doorvlochten.

Ten einde eenigszins de smachtende hitte tegen te werken, hield zij met elke hand een kristalen bal omkneld, en rondom haar hals had zich eene tamme slang gekronkeld.

Twée Afrikaansche snelloopers, die lenden omgord met een van blankheid schitterend Egyptisch linnen rokje, en de armen versierd met zilveren braceletten, liepen voor haar draagstoel.

Op deze volgde een jonge slavin die met een door pauwveeren versierde palmblad, aan een Indiaanschen rietstok vastgehecht het geelaat van Metella belommerde; naast hare zijde stapten Liburniers de ivoren trede dragende die de matrone bij het uitstijgen van den draagstoel dienstig zou wezen; achteraan verdrong zich eene gansche schaar slaven, over de honderd in getal, allen om het prachtigste uitgedost.

Na eene wijl zijne blikken over dezen luisterrijken stoet te hebben laten weiden, wendde Plantinus onverschillig zijn gezicht ervan af.

Sinds hij als koetsier zijn meester schier dagelijks op de Appiaansche baan ter wandeling vergezelde, was hij reeds zoo vaak van der Romeinen verbazende pracht getuige ge-

weest, dat hij op den duur eenigerwijze eraan als gevoelloos was geworden.

De slaven van Metella's gevolg waren reeds ten meerendeele voorbij, de Numediërs hadden hun rit hervat en de jonge Kelt maakte aanstalte om hun voorbeeld na te volgen, wanneer eensklaps een gil zich aan zijne zijde liet vernemen.

Plantinus wendde driftig het hoofd om: eene vrouw had zich van het gevolg der matrone gescheiden en kwam met opgeheven handen op hem toesnellen...

— Moeder! Moeder!... galmde het kind, en de teugels ontvielen aan zijne handen.

De muildieren, zich niet meer door de breidels weerhouden voelende, stoven in woeste vaart vooruit.

Tevergeefs poogde Plantinus hen te beteugelen, zijne pogingen dienden slechts om hun loop nog aan te zetten.

Eindelijk radeloos, daar hij zijne harddravers niet kon intoomen, sprong hij ten gronde en blikte in het ronde.

Hij had reeds lang de plaats, waar hij Paula ontmoette, achter den rug. In volle vlucht ijldde hij zijne moeder achterna.

Doch ruiters, die elkander poogden vooruit te rennen en de zich steeds opvolgende stoeten, kwamen hem in zijn loop stremmen.

Het kind, schier buiten zich zelve van ontsteltenis, vlood tusschen de paarden en rijtuigen heen; slagen en scheldwoorden kwamen op hem neer, zonder dat hij er acht scheen op te geven.

Hij doorliep de Appiaansche baan tot aan de stadspoorten; doch te vergeefs!...

Reeds was Metella met haar gevolg Rome binnengetogen.

Eene onbeschrijflijke wanhoop greep nu den knaap aan.

Edoch, hij kwam spoedig tot bezinning.

Het zou hem, nu hij den naam harer meesters had vernomen, immers gemakkelijk wezen Paula te ontdekken.

Reeds beraamde hij middelen om tot Metella's woning te geraken, wanneer een der snelloopers van Corvinus hem kwam zoeken

met het bevel terstond de teugels weer te komen opnemen.

Na een oogenblik weifelens voldeed Plantinus aan dit gebod.

De jonge Patriciër, die gedurende al dien tijd had moeten wachten, stuurde hem niet het minste verwijt toe, doch nauwelijks te huis gekomen, gaf hij den opzichter een wenk, wiens bediedenis Plantinus slechts dan begreep als wanneer hij den bestraffer met een tuig, dat eenigszins aan eene galg geleek, zag te voorschijn komen.

Bij dit zicht ontviel den knaap onwillekeurig een kreet van verrassing en hij verbleekte even.

Een helsche glimlach kwam om des beuls lippen spelen.

— Welnu! kleine, lachte hij, eindelijk hebt gij dan ertoe kunnen besluiten in nadere kennis met mij te treden. Gij hebt voorwaar wel lang op u laten wachten!... De meester behandelt u dan ook veel te zacht. Drommels; waret gij de slaaf van een vrijgelatene geweest, reeds lang had hij u aan zijne visschen tot voedsel geworpen.

Zoo sprekende had hij Plantinus met wijdopen gekruiste armen op het marteltuig vastgehecht en in deze houding aan een dicht bij den ingang in den grond geregen paal vastgekluisterd.

Hem vervolgens met een duivelschen spotlach beschouwende:

— Zie! zoo bevindt gij u in eene voortreffelijke houding om versehe lucht te scheppen, grinnikte hij, de nacht gaat aanbreken en alle gemak zal u gegeven zijn om der sterrenloop na te gaan.

En hij verwijderde zich, het kind een spottend « tot wederziens » toeroepende.

Plantinus had het stilzwijgen bewaard: zijn lichaam was recht gebleven, zijn hoofd fier opgeheven, zijne blikken verachtend; maar in zijn binnenste woedde een vreeselijke storm: wraakzucht en toorn verteerden hem.

Op dit oogenblik had hij gaarne duizenden folteringen doorstaan, doch op voorwaarde deze door Corvinus gedeeld te zien.

Het aandenken zijner moeder kwam zijne verbittering nog aanvuren.

Was deze schandelijke straf hem niet opgelegd geworden, dan had hij reeds zijne moeder teruggevonden, reeds aan haar hart gerust.

Zij verbeidde hem gewis, wellicht schreef zij zijne lange afwezigheid aan liefdeloosheid toe.

En hij gaf zich geheel aan zijne wanhoop over, wanneer hij eensklaps op weinigen afstand zijn naam meende te hooren uitspreken.

Het bloed stolde hem in de aderen; die stem kwam hem niet vreemd voor!

Driftig wendde hij het hoofd om... Eene vrouw sprong op hem toe; het was Paula!

Een oogenblik scheen alles het onderste boven voor zijne oogen te dansen... en schier bewusteloos van vreugde zonk hij in de armen zijner moeder.

Nooit was des kinds gemoed door een zoo hevige ontroering geschokt geworden.

Paula was als dronken van vreugde: zij lachte en weende tevens; zij huppelde, in de handen klappend als een kind, in het ronde en overdekte met de vurigste zoenen haar wedergevonden zoon.

Nadat de grootste ontroering een weinig was gestild, bekende Plantinus zijn moeder ter welker oorzaak hem deze straf was opgelegd, en bij het vernemen dat zij onvrijwillig ertoe aanleiding had gegeven, scheen aan hare omhelzingen geen einde te komen en overvloediger nog stroomden hare tranen.

De knaap poogde zijne moeder te troosten.

De vreugde van het wederzien had zijn toorn als bij tooverslag gekoeld; hij dacht niet meer noch aan de ketenen, die hem be-laadden, noch aan den schandpaal.

Van harte gaarne had hij erin toegestemd het overige zijner levensdagen in deze houding door te brengen, mits men hem slechts van zijne moeder niet scheidde en hij hare liefkoozingen kon genieten.

Paula zette zich aan zijne voeten neder en verhaalde hem op hare beurt hoe zij, na den naam en de woonst zijns meesters te hebben

vernomen, Metella's paleis was ontvlucht, enkel erop bedacht haar zoon weder te zien.

Zij wilde weten wat hem al sinds hunne lange scheiding was wedervaren; tot zijne verborgenste gedachten poogde zij door te dringen.

Wat haar betrof, de grievendste folteringen der slavernij waren haar reeds ten deele gevallen.

Meedoogenloos, zooals de meeste vrouwen die zich uitsluitend met hun opschik ophouden, wreekte Metella op hare slaven de minste belediging aan hare ijdelheid toegebracht.

Haar ongenoegen, haar ongeduld, hare grillen gaven zich steeds lucht in wreede lijfstraffen aan hare bedienden opgelegd.

Zij scheen in die oogenblikken als een woest vermaak erin te scheppen die ongelukkigen onder hare oogen te zien folteren.

Bij de minste nalatigheid, gebod zij hun zich voor haar op te blazen omdat zij met des te meer gemak hen in het aangezicht zou kunnen treffen.

Marcus, die met haar was aangekocht geworden, had reeds driemaal met de geeseloede kennis gemaakt, daar hij had geweigerd zich aan deze vernederende straf te onderwerpen.

Bij het aanhooren van dit verhaal kon Plantinus het niet ontkennen dat het lot hem bijzonder begünstigd had, door hem in handen van Corvinus te doen vallen.

Intusschen wist Nafel, die vernomen had tot welke straf Plantinus kwam verwezen te worden, het bezoek des meesters in de boekenzaal waar te nemen om de genade van het kind af te smeeken.

Corvinus stond hem zijn verzoek toe, en de jonge Kelt werd uit zijne boeien ontslagen.

Hij bracht zijne moeder naar eene meer afgelegene plaats, waar zij met grootere vrijheid hun onderhoud konden voortzetten.

Gedurende enkele uren schenen Paula en haar zoon den ongelukkigen toestand, waarin zij verkeerden, teenemaal te hebben vergeten.

Zij koutten in de moedertaal over Armorika, over hunne vervlogen levensdagen, over hunne bloedverwanten en vrienden, over

hunne wouden, waar zij zulke gelukkige dagen hadden gesleten!

Plantinus had de uitdrukkingen, de gebaren, de poëzie, de gevoelens zijner jeugd hervonden; het scheen hem een oogenblik te zijn ontgaan, dat hij te Rome in slavernij zuchtte, hij waande zich nog in zijn vaderland, aan de haardstede zijns vaders, het groot opperhoofd Menru, gezeten, en van zijne moeder onderrecht ontvangende in de volksoverleveringen zijner natie.

De zon was allengs achter de westerkimme weggezonken, zonder dat noch Paula noch haar zoon dit hadden bespeurd.

De blik gevestigd op den helder blauwen hemel van Italië, met myriaden flikkerende sterren bezaaid, zetten zij hun gesprek voort, niet eens eraan denkende dat de uren spoedig vervlogen.

Plantinus vertrouwde aan zijne moeder de hoop toe beider verlossing te kunnen bewerken.

— Marcus ook laat die hoop telkens voor onze oogen waren, sprak Paula, doch niet door goud, maar wel door staal rekent hij die te verwerven.

— Dus is het een opstand, welk men be-raamt? vroeg Plantinus begeerig.

— Ik vrees het althans, klonk het antwoord zijner moeder. Marcus staat in verstandhouding met verscheidene slaven onzer natie. Schier allen hebben hun spaargeld besteed tot het aankopen van wapens, en bij de eerste gelegenheid de beste kan eensklaps de oorlogskreet aangeheven worden. Bij de Dacen en Germanen meen ik insgelijks kenteekenen van samenzwering te hebben opgemerkt, want dagelijks hoor ik in stilte den naam van Spartacus opwerpen.

Bij deze mededeeling ontschoot een genster van geestdriftige krijgslust aan het oog van den knaap.

Het ontging Paula niet, en de hand haars zoons met eene onrustige teederheid vattende:

— Bedenk, sprak zij, dat gij nog te jong zijt om werkdadig in dusdanige onderneming op te treden.

— Ik heb reeds mijn vijftiende jaar bereikt,

sprak Plantinus met eenigszins wrevelig ongeduld.

— Gij zijt nog tot geen strijder opgewassen, kind; om den grooten naam, dien gij voert met eer, te kunnen ophouden, heeft men op sterker en beter geoefende armen te kunnen roemen. Marcus heeft het gezegd; en als uwe moeder verbied ik u aan den opstand deel te nemen.

— Ik zal gehoorzamen, moeder, zuchtte Plantinus met eene door tranen verstikte stem.

Paula sloot haar zoon deelnemend in de armen en hem een kus op het voorhoofd drukkende:

— Wees maar niet treurig, kind, vervolgde zij, weldra zult gij tot de mannenjaren gekomen zijn en dan zal elk gezag ophouden; dan zal het u vrijstaan naar uw begeeren in het strijdperk te treden; ontnem mij intusschen dit gezag niet, welk ik slechts tot uw heil wil aanwenden om u aan een gewissen dood te

ontrukken; helaas! spoedig zult gij mij ontkomen zijn! uwe driften zullen u beheerschen, uwen wil zult gij tot richtsnoer uwer daden nemen.

Misgun mij derhalve de weinige stonden van heerschappij niet, die mij nog gegeven zijn en kom niet op tegen den zachten dwang van haar, die u het leven schonk. Thans wiegel ik nog een kind in mijne armen en morgen zal het tot een man zijn opgegroeid, morgen het duurbaarste mijner moederrechten mij zijn ontnomen, want niet langer zal ik vermogen het te beschutten.

Er lag in den toon, op welken Paula deze laatste woorden had uitgesproken, een zoo diep gevoel van liefde en smart, dat Plantinus zich erdoor innig getroffen voelde.

Hij vloog zijne moeder om den hals en lispelde de zoetste namen aan haar oor, haar tevens heilig belovende zich ten volle en zonder tegenzin naar hare wenschen te schikken.

HOOFDSTUK LVII

HET BRANDMERK

Intusschen was de nacht in vertrouwelijke gesprekken omgevlogen en de zon glansde reeds met helderen gloed aan den zuiverblauwen hemel, wanneer Paula eindelijk er aan dacht zich naar het paleis harer meesteres weer te spoeden. Plantinus vroeg oorlof om zijn moeder een eind wegs te vergezellen, wat hem toegestaan werd.

Beiden kwamen den Coeliusberg afgedaald toen zij eensklaps een troep slaven door een opzichter geleid in 't oog kregen. Op dit zicht hield Paula als onwillekeurig en gansch verslagen stil.

— Het zijn slaven van Metella, mompelde zij.

Ook dezen hadden haar bespeurd; zij schoten op Plantinus' moeder toe en sloten haar in hun kring.

— Zoo zijt gij dan eindelijk weêr gevangen? sprak hun geleider.

— Wat heeft dit allemaal te beduiden? kreet Paula verbluft.

— Zijt gij dan de woning uwer meesteres niet ontvlucht?

— Wel! ik begaf juist mij er henen.

De opzichter barstte in een luid gelach los.

— Zoo spreken de ontloopen slaven immer, lachte hij.

En zich tot de slaven wendende, die hem vergezelden:

— Dat men ze in boeien klinke en wegvoere, gebod hij.

Paula wilde de drijfveer harer vlucht kenbaar maken, doch men weigerde haar te aanhooren. Plantinus mocht niet beter erin slagen en trots zijne pogingen leidde men zijne moeder heen.

— Zijt gij dan met het lot dat de ontloopenen slaven wacht onbewust? Opdat zij niet ten tweeden male verloren loopen, prent men hun een brandmerk in het voorhoofd.

Plantinus slaakte een gil van afgrijzen.

— Dit is onmogelijk, stamelde hij, ik zal uwe meesteres spreken, haar te voet vallen, haar...

— Indien gij het haar door uwe jammerkreten wat al te lastig maakt, zal zij eenvoudig op u dezelfde straf laten toepassen, viel de geleider hem in de rede.

— Mij! riep het kind uit.

— Wel ja! Zij heeft immers ertoe het recht, mits Corvinus schadeloos te stellen over het hem hierdoor te berokkenen nadeel; of vergeet gij wellicht dat een slaaf hier slechts behandeld wordt als eene kostelijke vaas! Wordt zij verbrijzeld of beschadigd, men vergoedt den meester de geleden schade en hiermee is alles afgedaan.

— Plantinus, kind, laat mij aan mijn droevig lot over, zuchtte Paula hevig verschrikt.

Doch Plantinus luisterde niet meer naar zijns moeders woorden. Weldra bereikten zij Metella's paleis. Deze was nog niet van hare nachtelijke slempartij terug.

Men verwittigde derhalve den opzichter, die even kwam vernemen wat er gaande was. Plantinus wilde de genade zijner moeder afsmeecken, doch men verstootte hem ruw.

— Blijft mij dan geen enkel middel over om mijne moeder te redden? kreet hij wanhopig.

— Koop ze vrij, voegde de opzichter hem spottend toe.

— Haar vrijkopen! herhaalde Plantinus als werktuigelijk; vermag een slaaf het een andere vrij te koopen?

— Weet gij dan niet wat een plaatsvervanger is?

Het schoot hem nu eensklaps te binnen dat menige zijner gezellen andere slaven onder hunne bevelen hadden staan, welken zij den lastigsten en zwaarsten arbeid opdroegen; doch het was hem onbekend dat zij deze met hunne spaarpenningen aangekocht hadden.

— En welke som wordt er tot het vrijkopen mijner moeder geveerd? vroeg hij met bevende stem.

— Drie duizend sesterceen.

Het kind wrong zich in de hoogste vertwijfeling de handen samen.

— Ik bezit er slechts twee duizend, mompelde hij.

Doch daar rees eensklaps een helder gedacht in zijn brein op en een sprankel der hoop zonk in zijn boezem neer.

Vele zijner makkers hadden eenig spaargeld overgelegd; zij zouden niet weigeren hem eenig assen voor te schieten en wellicht kon hij aldus de bedongen som bijeenbrengen. Hij liep den opzichter, die zich reeds verwijderde, achterna:

— Spoedig ben ik hier terug en stel u de drie duizend sesterceen ter hand; sprak de knaap, beloof mij enkel de strafuitvoering nog eene wijl op te schorsen.

— Het zij zoo! Ik vergun u een uitstel tot tien uur, kreeg hij ten antwoord.

Plantinus zegde hem in korte woorden dank, omhelsde weenende zijne moeder en maakte zich toen ijlings voort.

Hij begaf zich regelrecht naar zijns meesters woning en telde nog eens zijn spaargeld; er ontbraken hem wel degelijk duizend sesterceen!

Nu spoedde hij zich naar der slaven woning ten einde het medelijden zijner gezellen in te roepen, doch allen waren afwezig.

In Corvinus' paleis stond alles het onderste boven. Vervolgd door de schuldeischers, wier woekerleeningen niet weinig tot zijn ondergang hadden bijgedragen, kwam de jonge patriciër zijne woning te verlaten, welke terstond door de wetsmannen was bezet geworden.

Aan den dwarsstijl der deur prijkten reeds de berichten, die de verkooping der hem toevoerende voorwerpen aankondigden.

De bestuurders van den Saturnusschat, die de veiling zouden voorzitten, en de schatmeester, wien de som der verkochte voorwerpen moest overhandigd worden, waren reeds ter plaats.

Men legde de laatste hand aan het opmaken der boedellijst van Corvinus' goederen, wanneer Plantinus met zijn spaargeld in de hand daar juist voorbijkwam.

Een der schuldeischers, door zijne makkers tot het bijwonen der verkooping afge-

vaardigd, merkte hem op en hem staan houdende:

— Wat hebt gij daar zoo? vroeg hij.

— Mijn spaargeld, klonk Plantinus' antwoord.

— Tot hoe hoog beloopt het?

— Tot twee duizend sesterce!

— Allerbest! zij kunnen tot het vereffen van Corvinus' schulden bijdragen, meende de Romein, en tevens strekte hij de hand uit om zich van de vaas, waarin des kinds spaarpenningen waren geborgen, meester te maken.

— Dit geld hoort mij toe, kreet Plantinus, die zijn schat poogde te verdedigen.

— Het hoort uwen meester toe, slaaf, snauwde hem de schuldeischer barsch toe. Gij bezit hier niets persoonlijks, zelfs niet uw leven, hoort ge! Geef dan dit geld spoedig af, zoo niet zal de geeseloede u tot rede brengen.

— Nooit! Nooit! gilte Plantinus, zijn schat nog nauwer aan zijn hart drukkende. Dit geld bespaarde ik op mijn honger, op mijne nachtrust! het is bestemd tot het vrijkopen mijner moeder; die heden de straf der ontloopen slaven zal ondergaan, zoo ik niet harer meesteres drie duizend sesterce overhandig. Ach laat het mij behouden, zoo niet uit recht dan toch uit medelijden... Gij hebt immers ook eene moeder!... Genade, ik smEEK u.

En zoo sprekende was de jonge Kelt voor de Romeinsche wetmannen en den schuldeischer op de knieën gezonken. Laatstgenoemde schokschouderde even met minachting en gaf vervolgens den uitroepers, die met het bekendmaken der verkooping belast waren een wenk. Deze grepen Plantinus aan en poogden hem zijn schat te ontwringen; de knaap bood echter een wanhopigen wederstand, doch tegen de vereenigde krachten dier volwassen mannen niet bestand, was hij spoedig overmand, ten gronde geworpen en uitgeschud.

Bedekt met stof en in blinde razernij ontstoken sprong hij weer op, naar een wapen tastend om zich te wreken.

Zijne tegenstrevers vatten hem lachend aan, wierpen hem de deur uit en sloten deze achter hem dicht.

Radeloos beukte Plantinus met de toegebalkte vuist tegen het voorhoofd als wilde hij zich hierdoor om zijne onmacht kastijden. Op hetzelfde oogenblik kwam eene hand zachtjes op zijn schouder neder. Hij wendde zich om: het was Nafel.

— Wat schort eraan, kind? vroeg hij.

— Mijne moeder! gilte Plantinus, wiens door woede en snikken benepen keel geen andere woorden kon uitbrengen.

De Armeniaan bracht hem door eenige toegenegene woorden eenigszins tot bedaren, en liet zich toen het gebeurde verhalen.

— Wees getroost, sprak Nafel, mijn spaargeld is mij bijgebleven: Ik bezit vier duizend sesterce, en stel ze te uwer beschikking.

Plantinus week een stap achteruit; hij kon nauwelijks zijne ooren gelooven.

— Kom, volg mij, vervolgde Nafel, ik heb mijn schat een broeder, welke de Suburaansche baan bewoont, ter bewaring toevertrouwd: wij zullen dit geld maar dadelijk gaan terugischen.

De jonge Kelt wilde eene dankbetuiging stamelen, doch de Armeniaan viel hem in de rede met deze woorden:

— De dienst zijn evenmensch bewezen, strekt niet zelden den weldoener meer nog dan den verplichter tot zegen, daar deze laatste enkel wereldsche, dit is, vergankelijke hulp erlangt, terwijl de gever hierdoor recht op de eeuwige gelukzaligheid verwerft; gij zijt mij derhalve geen dank schuldig. Wel aan dus! Een weinig spoed gemaakt.

Beiden sloegen den weg in naar de woning van den Jood, waar Nafels' spaarpenningen berusten. O wee! hij was afwezig, en een geruimen tijd verliep vooraleer hij terugkeerde.

De angst, die Plantinus hierdoor uitstond, was verschrikkelijk: hij vreesde immers te laat te komen.

Eindelijk kwam de Jood opdagen. Hij telde den jongen Kelt de vier duizend sesterce voor, en deze zette het, met zijn kostelijken schat op een loopen naar het paleis van Metella.

Voorbij de basiliek van Julia dravende zag

hij even naar het wateruurwerk op; het wees tien uur. Met versnelden tred ijldde hij voort, doorliep het Forum en bereikte eindelijk Metella's woonst.

Op het oogenblik dat hij dezen drempel

overschreed, klonk een ijselijke gil hem tegen. Het kind wankelde op zijne beenen en zocht een steun aan den muur.

— Te laat! sprak Marcus, die hem aan den ingang opwachtte, gij komt te laat.

HOOFDSTUK LVIII

HET OPROER DER SLAVEN

— Waar is mijne moeder?... Waar is zij! kreet Plantinus.

Zonder een woord te spreken, vatte hem Marcus bij de hand en toog met hem naar de binnenplaats.

Deze was vervuld met slaven die elkander met versmoorde stem toespraken; in het midden bevond zich de beul naast eene vuurpan; Paula was aan zijne voeten neergehurkt!...

Plantinus snelde met uitgestrekte armen op zijne moeder toe; doch nauwelijks had hij haar beschouwd, of een snijdende gil van afgrijzen en smart bonsde uit zijne beklemdde borst op, een nevel rees over zijne oogen, zijne beenen waggelden onder zijn lichaam en bewusteloos stortte hij aan de zijde zijner moeder neer.

Twee uur later lag Paula stervende op de stroomat, die haar tot leger diende, uitgestrekt, hare handen in deze van Plantinus, wiens naam zij soms nog stamelde, geklemd.

Met gebogen hoofde en over de borst gekruiste armen stond Marcus bij het voeteinde.

De rampzalige moeder smoorde hare klachten ten einde haar zoon niet nog dieper te bedroeven en poogde hem bijwijlen nog toe te lachen, doch in dien glimlach zelden lag iets verschikkelijk.

Haar hoofd was met een linnen doek, die een zwartachtig bloed liet doorzijselen omwonden; hare oogleden, door de smart gezwollen, konden zich niet meer bewegen, en uit hare reeds door den naderenden dood verbleekte lippen steeg een heesch geratel op.

Plantinus, schier zinneloos van droefheid,

vond nog de kracht zijn snikken te onderdrukken, uit vrees het lijden zijner moeder te vermeerderen.

In de weinige uren, die kwamen te verlopen, had de smart diepere sporen op zijn gelaat achtergelaten dan de langdurigste en pijnlijkste kwaal het had kunnen vermogen.

Over de legerstede van Paula gebukt, sloeg hij met ontstelden blik elke beweging zijner moeder gade; hij luisterde angstig op de hijgende zwoegingen harer borst: de loodkleurige verf harer wangen deed zijn hart van schrik ineenkrimpen.

Eensklaps bracht Paula de bevende handen vooruit en deed eene poging als om over-eind te zitten.

— Plantinus! stamelde zij, waar zijt gij?... uwe handen, ik voel niet meer uwe handen... Ach! druk mij nogmaals aan uw hart... Verlaat mij niet, Plantinus... arm kind...

En haar hoofd zonk op haars zoons schouders neer.

Eene wijl heerschte de akeligste stilte... Plantinus, ten prooi aan de hevige ontroering, waagde het niet naar zijne moeder op te zien.

— Moeder! mompelde hij eindelijk, met eene door snikken verkropte stem.

— Zij is Memru gaan vervoegen, sprak Marcus dof.

Driftig hief de knaap het hoofd zijner moeder op, doch stram en levenloos viel het achterover... Hij was wees!

Wij zullen niet beproeven zijne wanhoop te beschrijven.

INHOUD

	Blz.
I Het plan van Agrippina	3
II De oude bedelaar	10
III Het drama op den berg	18
IV De tijgerin	30
V Het offer	39
VI Op zee	45
VII Het hol van moeder Barbilla	55
VIII De jonge priester	61
IX In doodsgevaar	71
X Aan het Romeinsche hof	78
XI De jonge Imperator	85
XII De ontmoeting	94
XIII De verdwijning van Christina	101
XIV De smart van Nero	107
XV De strijd tusschen liefde en plicht	117
XVI De driekantig geslepen dolk	126
XVII De brandbrief	133
XVIII Nero bij zijne moeder	139
XIX De schaking	146
XX Pallas versmaad	150
XXI De ontvoering	153
XXII Moeder en zoon	157
XXIII De keerzijde in het gemoed van den Imperator	168

TWEEDE DEEL

DE MARTELAARS VAN HET CHRISTENDOM

I Saulus	173
II De HH. Maria Magdalena, Martha, Lazarus en Joseph van Arimathea	177
III De H. Petrus te Rome	184
IV Seneca onderricht zijn leerling, dat Agrippina de moordenares van Claudius is	191
V De wraak van Christina	197
VI Octavia en Christina	202
VII De giftbloem der dwingelandij	206
VIII Arme Octavia	213
IX De twee kinderen	218
X De verachte secte	223
XI Athene	228
XII Vlucht van Lucius	233
XIII De geheimzinnige gevangene	237
XIV Het feest van Bacchus	242
XV Op zee	248

XVI Een gastmaal ten huize van Sempronius Graccus	252
XVII De samenzweerders	257
XVIII De aanslag	267
XIX Het plan van Tigellinus	274
XX De eerste aanslag	279
XXI De moedermoord	285
XXII De kerk van Athene	293
XXIII De dienst der Goden	298
XXIV Het orakel van Delphi	302
XXV Het besluit	307
XXVI Nasporingen van Lucius	312
XXVII Vrienden in den nood	317
XXVIII Nieuwstijdingen	322
XXIX Een oproer	327
XXX De ontmoeting	331
XXXI De aanklacht	336
XXXII Het vonnis	340
XXXIII De volkswoede	344
XXXIV Octavia's besluit	349
XXXV Het plan van Poppea	352
XXXVI Arme Octavia	355
XXXVII Vervolging	361
XXXVIII Licht in den avond	366
XXXIX Romeinsche lijkplechtigheid	372
XL Rome in brand	377
XLI De plichtigen	381
XLII De Christenbeul	386
XLIII De HH. Petrus en Paulus	390
XLIV De H. Marcus	394
XLV De eerste vervolging	398
XLVI Het blijde wederzien	403
XLVII De fakkels van Nero	408
XLVIII De mismoed van Paulo	412
XLIX De straf	416
L In de arena	420
LI Een bruiloftsfeest	426
LII Wat Sempronia in den kuil der Christenen zag	434
LIII De marteldood	439
LIV De Kelten	445
LV In slavernij	452
LVI Plantinus in slavendienst	455
LVII Het brandmerk	461
LVIII Het oproer der slaven	464
LIX De marteldood	468
LX Het einde van een dwingeland	471

hand, het bloed uit de wonde in zijne zijde terug te houden om den dood nog een oogenblik te vertragen.

Eindelijk ruischt het gordijn en Aelius Glabrio, de verwachte vriend staat voor hem. Met bevenden vinger wijst Cotta naar de straat en met afgebroken woorden spreekt hij :

Het aartsvaderlijke leven der eerste Christenen.

— Denkt gij nog wel eens, mijn vriend, aan Tusculanum en de tabel van den ouderling ? De berenkonink, die men geboeid in triomf naar de hoofdstad der wolven gevoerd heeft, is — zoo komt mij voor — Mithridates : de wolf, die hem overwon is — Lucullus, en wij, o, vriend, wij zijn — de apen... Ik daal nu naar de Hades af, om onze schande in de rivier de Lethe te vereten... Leef gelukkig, Aelhius, leef gelukkig.

dgevecht in de Arena, (De vrouw van een der gladiatoren leent angstig het oor.)

KEIZER NERO

OF DE

eerste martelaren van het Christendom

BEWERKT DOOR

LODEWIJK VAN LAEKEN

NATIONALE DRUKKERIJ

St-Willebrordsstraat, 57 Antwerpen.

1902.